

sunkként lássuk. Mindentől függetlenül azonban Döbreiben olyan szerep-kör található jó tolmácsolójára, amelyet ez ideig fiatal színészeink közül senki sem tud betölteni. A rezignált, intellektuális típusok várhatnak benne érző megformálójukra. Ezúttal nagyon szép pillanatai voltak, de olykor — amikor nem volt szerepe — zavaróan kívülrekedt a történetesen, s ilyenkor nehezen tudott visszakapcsolni. Osborne szereplői közül Cliff vált leginkább kortársunkká. Banka Gabriella a rebbent mádárkaként tűrő, szenvedő Alisonként túljátszotta a kiszolgáltatottságot. Ő más szerepeiben, máskor, inkább bizonyított, mint a vizsgán. Akárcsak Banka Lívia, aki ezúttal bántóan, műkedvelőmód énekel is, s láthatóan nem tudott mit kezdeni a cseles színésznőcske szerepével. Banka János Redfern ezredesként hozzá korban nem illő szerepet kapott, tisztességesen végszavazott a szereposztás szerint kegyeltebb társainak.

Hogy az akadémisták vizsgaelőadása nem mondható éppen kidolgozottnak, az abból is látszott, hogy a birkózási jelenetek, melyeket lazításként, ellenpontozás szándékával kívántak az előadásba építeni, inkább komolyra, mint játékosra sikeredtek, de ez már rendezői instruálás kérdése is, s ebből ezúttal nem volt elegendő.

G. L.

Z E N E

MANON

Tavasszal, a természet örök megújulásának idején, mindig új, szép és csodálatos élményre várok. Így történt ezúttal is a Vajdasági Zenei Központ április eleji *Manon*-bemutatójára készülődve. És nem csak a tavasz okán.

Először is, ez a színpadra állítás Jules Massenet operájának újvidéki ősbemutatója. Azután, mert a bemutató jelentette az első találkozást a fiatal spliti énekesnővel, Marina Jajićtyal (szoprán) és mert ezzel a bemutatóval ünnepelte negyedszázados operaénekesi pályáját az újvidékiek ismert tenoristája, Vojislav Kuculović. S nem utolsósorban, mert a jugoszláv prózai színház egyik vezető rendezője, Slobodan Unkovszki először vállalkozott opera rendezésére. Meg azért is, mert a zenei központ eddigi bemutatói (*Don Quijote*, *Carmen*, *Hattyúk tava*) után egyszerűen remélni kellett a csodákban.

Amikor felment a függöny még inkább volt okunk reménykedni: sok fény, tágas tér, levegő — a kis amiens-i fogadóudvar helyett egy nagyváros tágas repülőtere volt előttünk. Hatásos megoldás! Kivált, ha figyelembe vesszük, hogy az efféle közlekedési csomópont a jelmezek teljes pompáját kifejezésre juttathatja.

És nem véletlenül kezdem a bemutató méltatását éppen a díszlet és a jelmezek említésével. Stana Jatic, az újvidéki társulat rangidőse és a fiatal, egyre jobban kibontakozó Boris Maksimović — nyilván a rendezővel való egyetértésben — valójában derekas munkát végeztek. S nemcsak a nyitójelenetben, hanem később is jó alkotó munkatársai voltak a rendezőnek, függetlenül, hogy Des Grieux párizsi szobáját, a Saint Sulpice szeminárium fogadószobáját, egy szállodai kártyaszobát vagy külvárosi börtönt állítottak színpadra. Ha viszont a jelmezek közül válogatni lehetne, akkor színben és szabásban a legsikerültebbeket a hotelszobában és a börtönjelenetben láttuk.

Amikor azonban a röptéri nyüzsgésből kibontakoztak a főszereplők — Manon, testvére, Guillot és Des Grieux — reményeink, hogy ebben az operarendezésben végre megtörténik a várvavárt csoda, szertefoszlottak. Az előadás lassan, de biztosan a szokványos rendezői megoldások eseménytelen világába süllyedt. A nyitás új és friss rendezői ötletei — a kórustagok ügyes mozgatása a tágas röptéren; a szegény átutazó, aki, mintha a holdról pottyant volna, állandóan csak kérdezősködik; a Küldöttek Híradója Manon kezében; a Puma jelzésű utazótáska; a színen áthaladó hatalmas repülőfarok — eltűntek, s inkább a véletlen inspiráció, mint következetes rendezői koncepció részei maradtak.

Úgy látszik — egy repülő még nem csinál nyarat.

Egyértelmű, hogy Unkovszki — jóllehet először vállalkozott operarendezésre — ráértett a nehézségekre: a szólisták és a kórustagok beállításának problémájára tekintettel ezek szükséges szembefordulására, en face pozíciójára a karmasterrel és a zenekarral, illetve a közönséggel szemben. Olyan feladat ez, amellyel minden operarendező szembetalálja magát, s talán még senkinek sem sikerült elfogadhatóan megoldania. Unkovszkinak sem. Ez azonban mivel a rendezés formai problémái közé tartozik, kevésbé lényeges. Unkovszki rendezésével kapcsolatban más, lényegi kérdések is felmerülnek.

A *Manon* tematikailag korrespondeál a mi időnkkel, a nézőtérrel. A könnyű és gondatlan élet utáni vágy, a pénz mint mindennemű kompromisszum és erkölcstelenség forrása, a családi és társadalmi erkölcs normák felrúgása — ma is időszerű, ismert. Általános. Szükségtelen tehát időhöz és helyhez kötni a történetet. Csakhogy, minek a maiságával tüntető röptér, ha később Manonnal a kolostor felé vezető úton találkozunk, ha Des Gieux kolostorba vonul, mert kiábrándult a szerelemből?! Ez már a rendezői koncepció következetlenségéről árulkodik. Vagy: a repülőtér is, a kártyaszoba is — említettem — jó megoldás, de öncélú. Jó, mert lehetőséget nyújtanak a jelmezek megmutatására, egyénítésére, amit a rendező sajátos gesztusokkal csak nyomatékosít. De miért csak akkor él ezzel a megoldással, amikor a kórustagok nem énekelnek? Mert mi történik, ha énekelniük kell? Azzal, hogy 50—60 nő és férfi egyidőben ugyanazt gondolja, s ezt énekelve fejezi ki, lényeg-

gében megszűnnek külön-külön egyéniség lenni. Hogy ne olvadjanak arc-talan tömeggé, ezt Unkovszki nem tudta elkerülni, jóllehet az operarendezés már ismer elfogadható megoldásokat.

A rendező következetesen ügyelt arra, hogy megoldásai összhangban legyenek a partitúrával. Időnként ez kiválóan sikerült (zárójelenet, 4. felvonás). Időnként azonban megfélekedett arról, hogy inkább énekesekkel, mint színészekkel van dolga, s ilyenkor a drámai jelenetek szinte komikusakká váltak (Des Grioux elhurcolása a 2. felvonásban és Manon meg Des Grioux találkozása a 3. felvonásban).

Minden mulasztása ellenére Unkovszkit mégis dicséret illeti, mind az előadás egészéért, mint pedig a szólistákkal való munkájáért. Az utóbbiak Prevost hőseinek báját viselték magukon, a gyermekek naivitása és a felnőttek romlottsága keveredett bennük.

Kevés irodalmi mű kapott ilyen adekvát zenei formát, mint Prevost abbé műve. Nem csak a történetet összevonó két librettista, Henri Meilhac és Philippe Gille, hanem sokkal inkább a zeneszerző, Jules Massenet, aki biztos intuícióval és kivételes finomsággal formálta lírai operává a történetet. A partitúra megszólaltatása ezúttal hibátlanul sikerült. Ez a zenei központ eddigi legkomplettebb és legkidolgozottabb előadása az új épületben, 1981. óta. A szólisták kivétel nélkül, kezdve az ünnepelt Vojislav Kuculovičićől (Des Grioux), a mind érettebb és kiforrottabb Miodrag Milanovičon (Lescaut), Branislav Vukasovičon (De Brétigny), Bratislav Jatičon (Des Grioux apja) át az új tagig, Slavoljub Kocićig (Guillot) tökéletesen elsajátították zenei feladatukat. A fiatal spliti vendég, Marina Jajić (Manon) kisterjedelmű, de kiegyensúlyozott hangjával beváltotta a hozzáfűzött reményeket. Mutatós, különös színpadi bájjal Marina Jajić sikeres pálya kezdetén áll. A kórus ritkán tapasztalható lelkesedést, játékoságot mutatott, a zenekar viszont egészében jól „bemuzsikálva” (még ha dinamika szempontjából néha nem éppen kifogástalan is), hangszercsoportok szerint kiegyensúlyozottan működött, amiért dicséret illeti Juraj Ferik karvezetőt és Toplák Imre karnagyot.

Századunk hatvanas éveiben valaki felkiáltott: Dinamitot az operának! Közben persze nem gondolt semmi rosszra. Ellenkezőleg. Slobodan Unkovszki volt az első rendező Újvidéken, aki dinamitot tett az opera alá. A diverzió nem sikerült teljes mértékben. De a pokolgép már kegyeg.

Várom a robbantást és — vele együtt — a zenei központ szebb napjait.

Bogdan RUŠKUC